

NOVICA

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII. V Ljubljani v sredo 6. septembra 1854.

List 71.

Podúk v živinoreji

v kratkočasni povestici.

(Dalje.)

Ob štirih popoldne ga čaka že Martinovec pod lipo, se mu zahvalit, da mu je kravo spet na noge spravil. „Pa ne bo dolgo stala, če podpore ne bo dobila saj toliko, kolikor je za naj večjo silo potrebuje.“

Zdaj mu začne Martinovec tožiti, da je lansko jesen le malo otave in še to mokro pridelal; „tudi repe mi je zmanjkalo, krompir mi je pognjil; slame sem imel precej in mislil sem, da bom shajal ž njo do spomladi, al tudi te mi že pomanjkuje — in zdaj imam le križe in težave.“

Jernej ga potem vpraša: koliko klaje si je pripravil za ravno pretečeno zimo?

Martinovec ga debelo pogleda in mu ne vé kaj odgovoriti; še manj pa mu je vedil povedati: koliko bi je bil imel imeti, ako je hotel svoje živinčeta čez zimo prerediti?

Vse to so mu bile neznane reči.

„Vidite, sosed, to je ravno, kar kaže, da ste gospodar, ki ne vé rajtati. Ko sem jez še fant bil, sem si že zamerkoval, koliko je naš vol na dan klaje povžil. Takrat sem si mislil: če se mu je več dá, bolje je. Al kmali sem zapazil, da ni več pojedel kakor je mogel. Bil je okoli 6 centov težak, in potreboval je na dan 20 funtov sená, da je močno delal, pa se tudi pri moči ohranil. Pozimi, ko ni imel dela, mu je bilo tudi 14 funtov zadosti. Dalje sem se pa tudi prepričal, da naša 5 centov teška rudečka ni na dan nikdar več, kakor 15 funtov sená potrebovala in pri tolikšni klaji naj bolje molzla; če je je dobila več, se je odebelila, pa je manj molzla.“

„Da večja in težja živina več klaje potrebuje kakor manjša in ložja, je ravno tako gotovo, kakor to, da gospodar ne more zmiraj le samega sená klasti, druga piča pa, kakor pomije, poparjena klaja, slama, žito, repa, krompir itd., redi živino bolj ali slabeje po tem, kakor je bolj ali manj tečna. Kdor namesti sená klade žito, opravi s polovico tiste mere kakor je sená dajal. Če je, na priliko, 7 centov težak vol dobival na dan 20 funtov sená, ima žita 10 funtov zadosti; kdor hoče pa namesti sená klasti krompir ali korenje, ga ji mora dajati dvakrat toliko, slame ozimnega žita tudi dvakrat, jarega pa celó trikrat toliko; tudi pése ji mora trikrat toliko, repe pa štiri- ali celo petkrat toliko dati.“

„Gospodar, ki to vé, bo že v jeseni lahko natančno prerajtal: koliko bo potreboval klaje, da bo preživil čez zimo svojo živino, kakor je treba. To vediti mora pa vsak, ki je umen gospodar; pa tudi teško ni tega vediti. Po natančnih skušnjah je namreč, tako rekoč, tarifa postavljena, koliko klaje živina dobivati mora, da je prav, namreč: za vsaki cent, ki ga živa živina vaga, potrebuje na dan 3 funte sená, ali poldrugi funt žita, ali 6 funtov

krompirja, ali 6 funtov ječmenove slame, ali 6 funtov korenja, ali 9 funtov pése, ali 12 do 15 funtov repe.“

„Če ima, postavim, gospodar čez zimo na svojih volih, kravah in mladini prerediti 50 centov (koliko vsa živina vkup vaga, se lahko zvé, če vsako posebej skušen gospodar po očéh prevdari ali pa na živinski vagi zvaga ali z živinsko mero zmeri), bo tedaj vsaki dan potreboval 150 funtov ali 1 cent in pol sená. Če pa poklada svoji živini polovico sená, polovico pa slame, ali zraven sená pése, repe, korenja itd. bo po gori dani tarifi lahko prevdaril, koliko tega ali unega potrebuje, da bo izhajal s klajo.“

„In tako prerajtujem jez — pravi Zgodnek — svojo klajo, če jo prodajam ali če jo kupujem. Povém pri ti priliki, kako slabo je unidan naš sosed Štefanček rajtal. Ko sva se iz semnja domú peljala, je bil precej vinca nabasan in vès židane volje, da je, čeravno je rež po slabi ceni prodal, zato pa krompirja dober kup kupil: za dva vagana lepe reží je skupil le 7 gold., za 3 gold. pa je kupil dva vagana krompirja. Ker je pa takrat seno drago bilo in je cent 1 gold. 24 do 30 krajc. veljal, se je smelo réci, da dva vagana krompirja, ki pri živini pol manj zdata kakor senó, sta prav za prav le 2 gold. in 15 krajc. vredna bila. Štefanček ju je plačal po 3 gold.! Al se ni okupil? Vagan dobre reží bi mu bil še enkrat toliko zalegel, kakor 3 centi sená, to je, dvakrat toliko je bila rež vredna, namreč 8 fl. 24 kr. do 9 gold. Le rajtaj za menoj, prijatel, in prepričal se bodeš! Ko Štefančku to na perste soštejem, pravi k meni: „po tem takem bi bil pametno storil, če bi bil rež živini pokladal, in še krompir svoj s senom vred prodal?“ „Se vé da — mu jez odgovorim — le to je pomisliti, da žito samo ni za živino dobro, senó ali slama ji je tudi potrebna.“

„Če tedaj se pri tem prerajtu pokaže, da gospodar nima čez zimo klaje dovelj, je treba, da prodá kolikor ima živine odveč, ki jo prerediti ne more, ali pa da si kupi klaje že pred, preden je že živina po nič ali pa klaja silo draga. Kdor prodaja živino ali kupuje klajo v sili, kadar mu že voda v gerlo teče, jo bo vselej slabo opravil.“

„Če bi bil le to vse že v jeseni vedel — zaverne Martinovec — bi ne bil zdej v taki nadlogi.“
(Konec sledí.)

Gospodarska skušnja.

(Čez olje ga res ni boljšega pomočka za ušivo živino). To nam spet poterdi kmetovavec, ki je tri ušive goveda le enkrat zvečer z oljem dobro namazal (v kožo vribal), in drugo jutro, ko se je olje posušilo, jih je dobro oštrigljal in očesal; vès merčes je poginil. Vsako olje je za to dobro, in, kakor smo že enkrat rekli, je brez vse nevarnosti za zdravje živine.